

Aikuisopiskelijan ohjausprosessi Tradenomiopinnoissa

Case: Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Pk-yrittäjyyden koulutusohjelma

Riikka Muurimäki

Development Project Report

May 2010

Author(s) MUURIMÄKI, Riikka	Type of publication Development project report	Date 03052010
	Pages	Language Finnish
	Confidential ( ) Until	Permission for web publication (X)
Title Study counselling process in the Adult Education – case: Seinäjoki University of Applied Sciences, SME Business Management – programme		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) LEPPÄNEN, Tuovi		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>This development plan is describing the counseling process of the Seinäjoki University of Applied Sciences SME Business Management adult programme in Kauhava. It has gone through big changes lately and will meet some new challenges in the future as well.</p> <p>The main goal of this paper is to describe the systematic counseling process that was started with the adult students that started their studies in January 2008. This process was created to support the student throughout his/her entire study period, to finish their studies in time, to enhance their motivation and to diminish dropouts.</p> <p>Study counseling is mandatory in all schools but it should not be driven by the laws and regulations, nor only on making the students graduate. It should focus on the student as a whole and help them grow as a person in the process. The adult student counseling differs somewhat from the youth counseling. Adult student carries with him all his previous experiences as well as his other obligations in life, such as family and work. Adult students need to find their own learning style.</p> <p>The trend is towards adult education. It is no longer enough to get one degree and continue working with the same field for the rest of your life. Lifelong learning has taken place. This causes new challenges for teachers and counselors also.</p> <p>The study counseling differs from school to school and it needs to be considered more in many areas. New ways of counseling need to be considered in addition to personal and group counseling. These can be for example virtual counseling and peer student counseling. The counselor needs to take different role in different situations.</p>		
Keywords Counseling, adult education, roles in counseling, learning styles, motivation		
Miscellaneous		

1 JOHDANTO.....	5
2 AIKUISOPISKELIJAN OPPIMINEN.....	9
2.1 Aikuisopiskelija.....	9
2.2 Andragogiikka.....	10
2.2.1 Itsenäisyys ja itseohjautuvuus.....	11
2.2.2 Tavoitteet ja motiivit.....	12
2.2.3 Elämäkokemus.....	14
2.2.4 Opetuskäytännöt.....	15
2.2.5 Kriittisyys ja itsearviointi.....	16
3 OPISKELIJAN OHJAUSPROSESSI.....	18
3.1 Opintojen ohjaus.....	18
3.2 Aikuisten ohjaus.....	19
3.2.1 Toimijat.....	23
3.2.2 Työmuodot.....	25
3.2.3 Henkilökohtainen opintosuunnitelma eli HOPS.....	28
3.3 Aikuisopiskelijoiden ohjaus ammattikorkeakoulussa – hanke.....	29
4 Case Seinäjoen ammattikorkeakoulu.....	31
4.1 Ohjaus eri vaiheissa	31
4.2 Ohjauksen toteuttajat.....	33
4.3 Ohjauksen muodot.....	34
4.4 HOPS.....	35
5 Aikuisopiskelijan ohjausprosessi Tradenomiksi työnohessa koulutuksessa Seamk Liiketoiminta Yrittäjyys Kauhava.....	36
6 TULEVAISUUDEN KUVIA.....	40

1 JOHDANTO

Tämän työn tarkoituksena on kuvata opintojen ohjauksen prosessi Pk-yrittäjyyden koulutusohjelman aikuiskoulutussovelluksessa Seinäjoen ammattikorkeakoulun Liiketoimintayksikön yrittäjyyden toimipisteessä Kauhavalla sekä tarkastella sen onnistumista ja esittää kehittämissuhteita. Opiskelijat valmistuvat koulutus-ohjelmasta tradenomeiksi. Olen henkilökohtaisesti aloittanut aikuisopiskelijoiden opintojen ohjauksen tällä kyseisellä mallilla tammikuussa 2008, jolloin koulutusohjelma muutettiin 240 opintopisteen ohjelmasta 210 opintopisteeseen ja koko ohjelma koki myös sisällöllisen uudistumisen. Aikuiskoulutusta on tarjottu Kauhavalla vuodesta 2001 alkaen, mutta aikaisemmin tällaista prosessia ei aikuisopiskelijoiden ohjauksessa olla toteutettu. Koulutus toteutetaan niin, että opiskelijat ovat lähiopetuspäivillä keskimäärin kerran kuukaudessa syyskuusta toukokuuhun ja muun ajan opiskelu on itsenäistä tai verkko-opiskelua. Prosessi on kuvattu mallina, joka pitää sisällään tärkeimmät tarkistuspisteet opiskelijan opintojen aikana: aihe, ajankohta, vastuuhenkilö(t) ja ohjaustapa.

Ohjausprosessin täytyy olla osa oppilaitoksen opetussuunnitelmaa. Ohjauksesta oppimisen tukena on tullut yhä tärkeämpi kysymys ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten toiminnassa (Haapasilta&Siikaniemi, 2008, s. 4). Opintopolulla tarkoitetaan opintojen eri vaiheita, joissa opiskelija tarvitsee ohjausta opiskellessaan. Opintojen ohjaus on erilaista opintopolun eri vaiheissa ja sitä tulee olla saatavilla kaikissa opintoihin liittyvissä osa-alueissa kuten opintoihin hakeutumis-, aloitus-, keski- ja päättövaiheissa. Aikuisopiskelijoilla kriittisiä vaiheita ovat yleensä opintojen keskivaihe ja opinnäytetyön tekeminen. (Haapasilta&Siikaniemi, 2008, s. 40). Myös Seinäjoen ammattikorkeakoulussa on laadittu suunnitelma (Pajulammi, Vuolio, Kitinoja, 2008), jossa kuvataan milloin ja miten opiskelijaa ohjataan, kuka ohjaa, mikä on ohjauksen sisältö ja tavoite, ja miten ne saavutetaan. Tästä suunnitelmasta on tehty myös yksikkökohtaiset

versiot. Tämä kehittämistyö on kuitenkin tarkempi prosessikuvaus siitä miten opintojen ohjaus on toteutettu aikuisopiskelijoilla Seinäjoen ammattikorkeakoulun Liiketoimintayksikön Yrittäjyyden toimipisteessä, Kauhavalla. Tämä raportti keskittyy kuvaamaan opintojen aikana tapahtuvan ohjauksen prosessia. Tarkoituksenmukaisesti pois on jätetty opintoihin-hakeutumisvaihe sekä opintojen jälkivaihe. Tämä valinta on tehty siitä syystä, että kyseiset osa-alueet eivät kuulu niin vahvasti tämän raportin kirjoittajan omaan työhön.

Tammikuussa 2008 opintonsa aloittaneen KETRADE08-ryhmän kanssa on aloitettu systemaattinen ohjausprosessi, jolla pyritään tukemaan opiskelijaa opintojen loppuunsaattamista normiajassa, edistämään opiskelijan motivaatiota sekä vähentämään opintojen keskeyttämistä ja auttamaan opiskelijaa hänen henkilökohtaisessa kasvussaan, kuten myös Kurkko (2006, s. 5) asian ilmaisee. Opiskelijoilla on opintosuunnitelmassa opintojakso nimeltä Oppimaan oppiminen, joka on laajuudeltaan 2 opintopistettä. Tämä opintojakso on jaettu puolen (0,5) pisteen osakokonaisuuksiin, jolloin opiskelijoita informoidaan meneillään olevista asioista, tarkistetaan heidän statuksensa ja edistymisensä opintojen suhteen sekä käydään tarvittavia keskusteluja ja aloitetaan tarpeellisia toimenpiteitä opiskelujen edistämiseksi. Käytössä on sekä ryhmäohjausta että yksilöohjausta. Jokainen opiskelija laatii koulutuksen alussa itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS), jota myöhemmin päivitetään opiskelujen aikana. Tätä nyt aloitettua ohjausprosessia on tarkoitus jatkaa ja kehittää myös tulevien opiskeluryhmien kanssa.

Aikuisopiskelusta on tullut entistä suosittumpaa ja samalla myös jatkuvaa toimintaa yhteiskunnassa. (Välimäki 2008). Elinikäisen oppimisen edistäminen on keskeinen koulutus- ja työvoimapolitiittinen tavoite niin Suomessa kuin laajemminkin Euroopassa: pyrkimyksenä on vastata paremmin toimintaympäristön kuten globalisaation sekä väestö- ja ammattirakenteen muutoksiin (Opetusministeriö 2008; Työministeriö 2006) (Haapasilta&Siikaniemi, 2008, s. 4). Aikuisopiskelu kuuluu melkein jokaisen työelämäään. Nykyään ei riitä, että on kerran hankkinut itselleen ammatin, vaan työelämän muutokset vaativat

uudistamaan ammatillista osaamista turvatakseen kyvykkyytensä työmarkkinoilla. (Välimäki 2008). Toteutuakseen elinikäinen oppiminen vaatii aikuisille suunnatun ohjauksen kehittämistä. Kehittämisen painopisteinä ovat ohjauksen saatavuuden parantaminen ja aikuisten urasuunnittelutaitojen vahvistaminen, laadunvarmistusjärjestelmien kehittäminen sekä keskeisten toimijoiden yhteistyön ja verkostoitumisen lisääminen (Lätti&Putkuri, 2008, s. 35).

Aikuisopiskelijalla on usein elämässään muutakin kuin opiskelu, kuten työ, perhe, harrastukset, yritystoiminta jne. Aikuisopiskelijan ohjausta ei voi siten irrottaa aikuisen muusta elämäkulusta, vaan on otettava se vastaan kaikkine yllätyksineen ja ennustamattomuuksineen. Aikuisohjauksen päämääränä tulisi olla ensisijaisesti aikuisten toimijuuden kehittymisen mahdollistaminen (Lätti&Putkuri, 2008, s. 20). Aikuisohjauksessa onkin pohdittava, miten ohjaus voi tukea kokonaisvaltaisesti aikuisopiskelijan kehitystä yksilönä ja opiskelijana.

Opettajatutorilta tai opinto-ohjaajalta vaaditaan peruspedagogiikan lisäksi ohjauksen ja oppimisen taitojen tukemista, opiskelijakeskeisen näkökulman soveltamista, erilaisten opiskelijoiden kohtaamista sekä yksilöllisten tarpeiden huomioimiseen liittyvää osaamista. Erityisesti tutkintotavoitteisessa aikuisopiskelussa osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen tuovat haasteita aikuisopiskelijan ohjaukseen ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadintaan. (Haapasilta&Siikaniemi, 2008, s. 20). Opiskelijakeskeisissä tavoitteissa korostuvat opiskelijan tukeminen ja kannustaminen mielekkään tutkinnon rakentamisessa ja oman alan osaajaksi kehittymisessä. Ohjauksessa tulisikin huomioida eri opiskeluvaiheiden tarpeet ja opiskelijoiden erilaiset taustat. Aikuisopiskelijan moninaiset odotukset ja paineet asettavat hänen ohjaajilleen erityisiä haasteita ja nostavat vaikeasti ratkaistavia kysymyksiä. (Haapasilta&Siikaniemi s, 62). Ohjauksen tavoitteena on opiskelijan ammatilliseen asiantuntijuuteen kasvu ja persoonallisen kasvun tukeminen, henkilökohtaisen oppimispolun hahmottaminen ja opiskelijan oman vastuullisuuden tukeminen opintojen toteutuksessa ja etenemisessä. (Haapasilta&Siikaniemi, 2008, s. 40, 63).

Ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmatyö on prosessi, joka elää ja kehittyy jatkuvasti. Oppiainejakoiset opetussuunnitelmat ovat muuttuneet kohti malleja, joissa korostetaan työelämälähtöisiä opintokokonaisuuksia, ammatillisen kasvun merkitystä ja muita yleisiksi työelämävalmiuksiksi ja asiantuntijan kompetensseiksi määriteltäviä tavoitteita. Ammattikorkeakoulut toimivat itsenäisesti laatiessaan opetussuunnitelmia ja voidaankin ajatella, että opetussuunnitelmillaan ammattikorkeakoulut kertovat kumppaneilleen ja asiakkailleen niistä strategisista linjauksista, joita on tehty kehittämään ammatillisen korkeakoulutuksen pedagogisia toimintamalleja, työelämälähtöisyyden käytänteitä, ammatillisen osaamisen arviointia ja opiskelijan yksilöllisten lähtökohtien huomioon ottamista. Opetussuunnitelmatyössä on kiinnitettävä huomiota siihen, millä tavalla ammatilliset kompetenssit määritellään, opintokokonaisuuksien tavoitteet kuvataan sekä minkälaisilla tavoilla arviointikriteerit konkretisoidaan siten, että opiskelijat pystyvät analysoimaan omaa osaamistaan suhteessa opetussuunnitelmassa esitettyihin tavoitetiloihin. Opetussuunnitelman rinnalla tärkeäksi opiskelua ohjaavaksi tekijäksi nousee toteutussuunnitelma, jonka rooli on mahdollistaa opintojen joustava kulku opiskelijoiden erilaisissa lähtötilanteissa. Erityisen tärkeitä opetus- ja toteutussuunnitelmalliset ratkaisut ovat aikuisopiskelijoiden kohdalla. Aikuisella opiskelijalla aiempi työ-, koulutus- ja elämänhistoria muodostavat väistämättä yksilöllisen kokonaisuuden, joka on otettava huomioon aikuisen opiskeluun liittyvissä päätöksissä. Selviytyäkseen tutkinnon tavoitteiden ja opiskelukäytänteiden moninaisuudesta aikuisopiskelija tarvitsee ohjausta. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 65-66).

2 AIKUISOPISKELIJAN OPPIMINEN

2.1 Aikuisopiskelija

Aikuisuuden yksiselitteinen määrittelemine on hankalaa ja riippuu siitä miten asiaa tarkastellaan. Lainsäädäntö määrittelee aikuisuuden hyvinkin tarkasti. Lainsäädännön ohella käsitystämme aikuisuudesta määrittävät kehityspsykologiset teorit, joissa elämä on jaettu eri vaiheisiin. Nuoruutta seuraa aikuisuus, joka jaetaan yleensä varhaisaikuisuuteen, keski-ikäisyyteen ja myöhäsaikuisuuteen (Lätti&Putkuri, 2008, s. 13-14). Aikuisuuteen sidottuina haasteina ja vaatimuksina pidetään ammattitaidon hankkimista ja ylläpitoa, työuran aloittamista ja siihen liittyviin ehtoihin mukautumista, taloudellisen perustan luomista, lasten saamista, hoitamista ja kasvattamista, yhteiskunnallisten tapahtumien seuraamista ja niihin vaikuttamista, vapaa-ajantoimintaan osallistumista, oman henkisen kasvun kehityksestä huolehtimista sekä sopeutumista iän mukanaan tuomiin muutoksiin. Aikuinen toimii yleensä monissa eri tehtävissä ja sosiaalisissa rooleissa, mikä edellyttää taitoa sovittaa yhteen työ ja perhe-elämä sekä taitoa toimia yhtä aikaa puolison, vanhemman, vastuullisen ja omista vanhemmistaan huolehtivan aikuisen, työntekijän ja kansalaisen rooleissa. Nämä eri elämän osa-alueiden ja roolien yhteen sovittamisen haasteet olisi osattava ottaa huomioon sekä aikuiskoulutuksessa että aikuisohjauksessa. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 6, 14, 31).

Väestön ikärakenteen kehitys, tieto- ja viestintätekniiikan vaikutukset, työelämän monitahoinen muutos sekä globalisaation eteneminen ja alueellinen kehitys asettavat työikäisen väestön osaamiselle suuria haasteita. Vuoteen 2015 mennessä noin miljoona nykyisin työelämässä olevaan jää eläkkeelle. Ikäluokat pienenevät. Yhtenäiset työurat alkavat olla jo varsin harvinaisia. Aiemmin voitiin puhua vakaasta ja pysyvästä työurasta, mutta nykyään työvoimalta vaaditaan entistä parempaa osaamista, sen jatkuvaa kehittämistä ja kykyä sopeutua koko ajan muuttuviin olosuhteisiin. (Työhallinto, 2006. s. 2). Epävarmuus työelämässä

lisääntyä ja yksilöiden oman elämän hallinta on tullut haasteellisemmaksi. Tästä syystä aikuisopiskelussa kysymys ei aina ole kouluttautumisen halusta vaan mahdollisesti myös kouluttautumisen pakosta. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 16, 31) (Välimäki 2008, s. 4).

Kasvatustieteissäkin puhutaan ”elinikäisestä oppimisesta”, jossa viitataan elämän laajuiseen tietojen ja taitojen hankintaan joita ihminen tarvitsee selvitäkseen nykypäivän haasteista. (Välimäki 2008, s. 5). Nykyisin tunnistetaan ainakin neljä vallalla olevaan oppimiskäsitystä. Näitä ovat behavioristinen, konstruktivistinen, kognitiivinen ja humanistinen oppimiskäsitys. Aikuisopiskelun opetusmenetelmät ja oppimistyyliin pohjautuvat eniten konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Konstruktivistinen oppimiskäsitys käsittää monia eri suuntauksia. Oppimisen lähtökohdina ovat oppijan aikaisemmat tiedot ja kokemukset sekä ongelmaratkaisutavat. Oppiminen on näiden muokkaamista, täydentämistä ja uudelleenrakentamista. Lisäksi se korostaa oppijan uudelleen-rakennettujen konstruktioiden toimivuuden kokeilemistä käytännössä. Oppimisen edellytyksenä on että oppija itse ymmärtää mitä hän on esillä olevasta asiasta oppinut ja mitä ei ole oppinut. (Välimäki 2008, s. 6)

2.2 Andragogiikka

Andragogiikka on oppimisstrategia, joka fokuoittuu aikuisiin. Usein sanotaankin, että se on prosessi aikuisopiskelijoiden kytkemisestä oppimisprosessin eri vaiheisiin. Saksalainen Alexander Kapp ja amerikkalainen Malcom Knowles ovat andragogiikan perustajaisia. Erityisesti Knowles (1984) on sitä mieltä, että aikuispedagogiikka tulee erottaa nuorisopedagogiikasta. Tällaisia aikuisen oppimisessa korostuvia ja lapsen oppimisesta eroavia erityispiirteitä ovat esimerkiksi

- itsenäisyys ja itseohjautuvuus
- omat yksilölliset ja usein spesifit oppimistavoitteet
- yksilöllinen elämäkokemusten varasto
- odotus oppimisen mielekkyydestä ja sovellettavuudesta, oppimisen suuntautuminen "oikeiden" ongelmien ratkaisuun

- kriittisyys ja itsearviointitaito

2.2.1 Itsenäisyys ja itseohjautuvuus

Itsenäisyys ja itseohjautuvuus vaikuttavat myös oppimiseen. Itsenäiset aikuiset osaavat huolehtia oppimisestaan myös ilman ulkoista kontrollia. He myös suhtautuvat kriittisemmin siihen, mitä haluavat oppia eivätkä välttämättä hyväksy ulkoa asetettuja oppimistavoitteita sellaisenaan. Aikuisopiskelija joutuu priorisoimaan oppimistavoitteitaan sekä niveltämään ne muuhun elämäänsä ja toimintaansa. Elämäkokemus on todennäköisesti muokannut aikuiselle jo jonkinlaisia yksilöllisiä ja persoonallisia näkemyksiä ja kokemuksia monista opittavista asioista. Nämä ohjaavat aikuisen oppimista. Joka tapauksessa elämäkokemus antaa laajan tarttumapinnan oppimiselle <http://www.uku.fi/avoin/hoitodida/kasitteet.html>.

Itseohjautuvuus on prosessi, jossa oppija ottaa vastuun omasta oppimisestaan, määrittelee oman oppimistarpeensa sekä oppimistavoitteensa, valitsee itselleen oppimisstrategiat ja arvioi omaa oppimistaan (Välimäki 2008, s. 14). Itseohjautuvuus mahdollistaa oppijan yksilöllisen etenemisen omien tavoitteidensa mukaisesti. Itseohjautuvuudella ymmärretään oppijan sisäistä motivaatiota, suunnitelmallisuutta, itseluottamusta, oma-aloitteisuutta, luovuutta ja joustavuutta. Se tarkoittaa myös kriittisen ja itsenäisen ajattelun taitoa, asioiden järkipäistä harkintaa sekä oman toiminnan seurausten ymmärtämistä. Aikuisopiskelijalta vaaditaan itseohjautuvuutta ja aktiivista otetta opiskelutyöhön. (Välimäki 2008, s. 14). Itseohjautuvuutta ei saa kuitenkaan pitää itsestäänselvytenä, sillä oppijat ovat yksilöitä ja heidän henkilökohtaiset ominaisuutensa voivat vaihdella paljonkin. Itseohjautuvuus on kuitenkin kehitettävissä oleva oppijan ominaisuus, joka paranee opintojen edetessä. (Välimäki 2008, s. 15.). Aikuinen tarvitsee usein erityistä ohjausta kyetäkseen hankkimaan ja refleктоimaan opinnoissaan tarvitsemaansa tietoa. Aiemmat koulutuskokemukset, joissa itseohjautuvuutta ei ole tuettu tai edellytetty, voivat

heikentää aikuisen itseohjautuvuusvalmiuksia. Uutta saattaa olla myös entistä vahvempi itsenäinen vastuunotto opinnoista. Aikuisen itseohjautuvuus toteutuu vahvasti ja taitavasti ohjatussa opiskelussa, jossa aikuisen oppijan on mahdollista sitoutua opintoihin ja opiskeluyhteisöön. Lisäksi opiskelijoiden välinen ja opiskelijan ja ohjaajan välinen vuorovaikutus ovat tärkeitä itseohjautuvuuden toteutumisessa. Kun opiskelijan itseohjautuvuus lisääntyy, muuttuu ohjaajan rooli enemmän taustalla oljaksi sekä oppimisprosessin asiantuntijaksi. (Haapasilta&Siikaniemi, s. 63). Opiskelijaa on ohjattava itseohjautuvuuteen ja opintosuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen.

2.2.2 Tavoitteet ja motiivit

Aikuisten itseohjautuvuuden ja kokemusten ensisijaisuuden lisäksi andragogiikassa oletetaan, että aikuisoppijat ovat sisäisesti motivoituneita oppijoita. Aikuisen tarve oppia uutta liittyy usein oman elämänsä siirtymiin – muutoksiin, joita aikuisten elämässä tapahtuu. Tästä johtuen aikuiset suuntautuvat uuden oppimiseen yleensä elämäkeskeisesti, tehtäväkeskeisesti tai ongelmakeskeisesti. Aikuiset eivät useinkaan halua oppia vain oppimisen itsensä vuoksi. Oppiminen ei ole heille itseisarvollista sinänsä vaan keino itsensä toteuttamiseen, ongelmien ratkaisuun, elämänlaadun parantamiseen tai itsetuntemuksen syventämiseen. Toki aikuistenkin oppimista voi ohjata ulkoiset tekijät, kuten parempi työpaikka, ylenemismahdollisuudet tai korkeampi palkka, mutta usein oppimista eteenpäin vievät tekijät ovat kehityksellisiä ja sisäisiä yksilön omaan inhimilliseen kasvuun ja kehittymisen haluun sidottuja. (Knowles 1984) (Lätti&Putkuri, 2008, s. 19).

Aikuisopiskelijan tavoitteet ja opintoihin orientoituminen voivat poiketa huomattavasti nuorempien opiskelijoiden tavoitteista. Tavoitteet ja motiivit ovat elämäntilanteeseen sidottuja ja myös sen mukaan muuttuvia. Tavoitteena aikuisella ei välttämättä ole korkea statusasema työelämässä, vaan opiskeluun liittyy ehkä enemmän henkisen pääoman kasvattamista. Taustalla saattaa olla

myös luopuminen ja irtisanoutuminen aiemmasta työurasta tai vaihtoehtoinen suhtautuminen työhön yleisesti. Mikäli aikuisen koulutukseen hakeutumisen syyt ovat yhä vähemmän henkilökohtaisesta kiinnostuksesta johtuvia ja yhä enemmän työn hyötynäkökohtia painottavia, on sillä väistämättä vaikutuksia myös opiskelumotivaatioon. Eri tutkimuksissa on erotettu motiiveiltaan erilaisia aikuisopiskelijatyyppejä. Esim. Houle 1988 jakaa aikuisopiskelijat kolmeen eri opiskelijatyyppiin. Osa on selkeästi päämäärähakuisia ja he odottavat opinnoiltaan käytännön hyötyä. Osa on vastaavasti toimintahakuisia, jotka kaipaavat sosiaalisia kontakteja. Loput ovat oppihaluja ja tehtäväsuuntautuneita. Myös Rinne ym. (2003, 122–154) on jakanut tutkimuksessaan opiskelijoita neljään eri opiskelijatyyppiin. Ensimmäinen ryhmä on urasuuntautuneita, joiden opiskelua ohjaavat selkeät päämäärät ja tavoitteet. Toisessa ryhmässä opiskelua ohjaavat koulutuksen itsestänselvyys ja yksilöiden vahva halu oppia korkeakouluopiskelussa vaadittavat taidot. Kolmannessa ryhmässä ovat muutoshakuiset, omaan elämäänsä tyytymättömät opiskelijat. Neljäs ryhmä on elämäntapa-opiskelijat, jotka näkevät oppimisen ilona ja harrastuksena. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 19). Näiden aikuisopiskelijoiden tavoitteiden toivotaan säilyvän, vaikka nykyään ennakoidaankin, että aikuisopiskelu saattaa muuttua yhä enemmän työn tehostamista (taloudellinen hyöty) tähtääväksi koulutukseksi.

Rogers jakaa motiivit ulkoisiin ja sisäisiin: Ulkoisesta motivaatiosta on kyse kun opiskelun lähtökohdaksi on ainoastaan palkinto opiskelusta, tutkinnon suorittamisesta seuraa palkankorotus tms. - Ulkoiset: työuralla eteneminen, terveydelliset syyt, palkkaedut, entisten tehtävien loppuminen. Oppija, joka on saanut sysäyksen opiskeluun ilman ulkoista motivaatiota, oman mielenkiinnon ohjaamana on sisäisesti motivoitunut. (Välimäki 2008, s. 12.). Sisäiset: tarve korjata puutteita omassa osaamisessa, tavoitteiden saavuttaminen, opiskelun yhteisöllisyys. Kestävin motivaatio syntyy sisäisen ja ulkoisen motivaation yhdistelmänä. Aikuisen oppijan oppimismotivaatio määräytyy enemmän sisäisistä kuin ulkoisista tekijöistä.

2.2.3 Elämäkokemus

Koulutuksen aloittaminen on muussakin mielessä tärkeä siirtymävaihe aikuiselle. Opiskeluprosessin käynnistymiseen vaikuttaa se, miten valmistautunut tai valmistautumaton aikuinen on opintoihinsa. Miten aikuisopiskelija kiinnittyy opintoihin? Tämä merkitsee esimerkiksi sen tiedostamista, kuinka paljon opiskeluun kuluu aikaa tai kuinka vaativaa opiskelu on. Sen lisäksi aikuinen tarvitsee ohjausta omien tavoitteidensa ja toiveidensa syvällisemmästä pohdinnasta. (Lätti&Putkuri 2008, s. 60). Aikuisopiskelijalla on rikas kokemusreservi, jota hän voi käyttää oppimislähteenä. Aikuisopiskelussa tärkeää on siirtovaikutus – kuinka paljon todellisuudessa oppimasta siirtyy työelämään. Aikuiset pitävät mielekkäänä oppimista, jolla on välitöntä sovellusarvoa; samalla oppiminen suuntautuu yhä selvemmin ongelmien ratkaisemiseen.

Myös ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat ovat iältään, koulutus- ja työtaustoiltaan, elämäkokemuksiltaan, elämäntilanteiltaan ja opiskelunvalmiuksiltaan hyvin heterogeenisiä. Omat kokemukset vaikuttavat aikuisten oppimiseen merkittävästi. Vanhoista oppimistyyleistä on hankala päästä eroon ja huonojakin oppimiskokemuksia on osunut matkan varrelle. Opiskelija ei ehkä tiedosta millainen oppija hän oikein on ja että pärjääkö hän varmasti muiden joukossa. Toisiin vertailu on alussa kovaa. Aikuisopiskelija on myös itselle vieraassa roolissa, varsinkin opintojen alussa. Työssä hän on alansa asiantuntija, mutta opiskelijana hän joutuu nöyrytykseen noviisin rooliin. Aikuisopiskelija kokee omien oppimistavoitteidensa, itsenäisen työskentelynsä ja tiedonhaun vaikeaksi. Uuden oppimistavan omaksuminen vaatii aikaa, tukea ja kannustusta. Pelon ja jännityksen poisto on tärkeä tekijä vähennettäessä opintojen keskenjäämisen riskiä. Aikuisopiskelijan arkea luonnehtii usein ajankäytöllinen tasapainoilu työn, perheen ja opiskelun välillä sekä pitkäaikaisen opiskeluun sitoutumisen mukanaan tuomat jaksamisen kysymykset. Koulutusjärjestelmässä ja opiskelutavoissa sekä -menetelmissä tapahtuvat muutokset vaativat paljon sekä

opiskelijalta itseltään että hänen ohjaajiltaan. Aikuisen kokemukset aiemmasta opiskelusta ja oppimisesta voivat olla useiden vuosien takaa, joten hän voi tarvita opiskelutaitojen harjoittelemista, tietoa oppimisesta ja opiskelun tämänhetkisistä vaatimuksista. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 53). Aikuisopiskelijan on saatava työ ja opiskelu toimimaan yhdessä ja toisiaan täydentäen. Haasteita tulee ainakin ajankäytössä ja jaksamisessa. Työpäivien ja normaalin arjen pyörittämisen ohella pitäisi vielä jaksaa osallistua lähijaksolle, valmistautua tentteihin ja kirjoittaa raportteja. Harrastuksetkin vievät aikaa. Kaikkien normaalin elämän elementtien sovittaminen yhteen alavan opiskelun kanssa on vaativa prosessi samoin kuin sitoutuminen pitkäaikaiseen, jopa neljä vuotta kestävään opiskeluun. (Virta, 2008, s. 7).

2.2.4 Opetuskäytännöt

Andragogiikkaan liittyy myös osallistujakeskeinen opetuskäytäntö. Osallistujakeskeisessä ryhmässä ilmapiiri on tasa-arvoinen ja kunnioittava. Tavoitteet, suunnittelu ja arviointi tehdään yhteistyössä ohjaajan ja osallistujien kesken. Osallistujat määrittävät itse tarpeensa ja oppimiseen käytetään kokemuksellisia menetelmiä. Andragogiikan periaatteiden toteuttaminen ja aikuisopiskelijoiden heterogeenisuuden huomioonottaminen edellyttävät oppimiselle suotuisan ilmapiirin luomista. (Knowles 1984, 418–419). Fyysisen ympäristön olisi hyvä olla sellainen, joka mahdollistaa kaksisuuntaisen keskustelun ja luo puitteet aikuisten keskinäiselle työskentelylle. Psykkisen ilmapiirin kannalta on tärkeää rakentaa työskentelyä ja vuorovaikutusta keskinäisen kunnioittamisen, yhteistyön, luottamuksen, tuen, avoimuuden, oppimisen ilon sekä inhimillisyyden ympärille. Lisäksi olisi hyvä mahdollistaa aikuisoppijoille omien oppimis- ja opiskeluprosessin suunnittelu yhdessä toisten kanssa, antaa oppijoille itselleen valta määrittää omat oppimistarpeensa ja muotoilla tavoitteensa sekä osallistua menetelmien valintaan ja oppimisprosessin arviointiin. (Knowles 1984, 14–18; Knowles, Holton & Swanson 2005, 115–135.) (Lätti&Putkuri, 2008, s. 19-20).

Aikuisten opetussuunnitelman tulee olla selkeä ja opittavien asioiden ja

kokonaisuuksien olisi hyvä liittyä opiskelijan omaan työhön. Tämä vähentää opiskelijan epäilyksiä omasta oppimiskyvystä. Aikuisopetuksessa opetusmenetelmiä on pyritty muuttamaan perinteisestä luento-opetuksesta ongelmälähtöisemmäksi (ns. problem-based learning). Opetus sisältää usein ryhmitöitä, projekteja ja reflektointia sekä oppimispäiväkirjan rakentamista. Aikuisen oppijan kannalta tässä on paljon oppimista edistäviä asioita. Toiminnallisuus ja omaksuttavien asioiden liittäminen käytännössä esiintyviin tilanteisiin hyödyttävät usein erityisesti aikuisia oppijoita. (Virta 2008, s.6).

Oppijan persoonalla on suuri merkitys oppimisprosessissa. Persoonaan liittyy ominaisuuksia kuten oppijan aikaisemmat tiedot ja taidot, elämäkokemus, motivaatio, asenteet ja arvot. Oppijan tunteet ovat myös mukana oppimistapahtumassa. (Välimäki 2008, s. 9). Aikuisopiskelija ei vain passiivisesti vastaanota opetusta vaan myös arvioi sitä ja omaa oppimisprosessiaan. Toisaalta uuden tiedon omaksumista voi myös vaikeuttaa hyvin syvään juurtuneet aikaisemmat oppimistavat ja käsitykset <http://www.uku.fi/avoin/hoitodida/kasitteet.html>.

Konkreetisti ajatellaan, että opetuksessa tulisi ottaa huomioon aikuisten erilaiset tiedot ja taidot, ja että heille pitäisi pyrkiä tarjoamaan mahdollisuuksia yksilöllisten intressien toteuttamiseen. Rogers jakaa aikuisen oppimistyyliä neljäksi päätyyliksi. Opiskelijan tulisi tunnistaa oma oppimistyyliinsä. (Virta, 2008, s 4). Useimmilla yksi tyyli on hallitseva ylitse muiden. Tyyli liittyy omiin mieltymyksiin. Perustyyliä ovat: osallistuja, tarkkailija, päättelijä ja toteuttaja. (Virta, 2008. s.5). Oppimista voi opetella. Tullakseen taitavaksi oppijaksi oppimista tulee harjaannuttaa tietoisesti.

2.2.5 Kriittisyys ja itsearviointi

Salmisen (2003, 28) mukaan aikuisopiskelijoita voidaan pitää työelämän

todellisina asiantuntijoina, joilla on selkeät odotukset siitä, millaista tietoa he kaipaavat, millaiset asiat ovat ajankohtaisia ja millaisia valmiuksia työelämä edellyttää. Tästä syystä aikuisten odotukset koulutuksen laadun suhteet ovat korkealla. Opintojen suorittaminen työn ohessa vaatii monenlaisia käytännön järjestelyjä. Näin ollen aikuiset myös edellyttävät oppilaitokselta, että opetusjärjestelyt, opetuksen sisällöt, pedagoginen lähestymistapa sekä opintojen ohjaus- ja tukipalvelut hoidetaan hyvin. (Haapasilta&Siikaniemi, 2008 s. 22).

Ryhmän hyödyntämistä aikuisopiskelussa korostaa viimeaikaisin oppimisen tutkimus, jossa on tarkasteltu oppimista kontekstiinsa yhteydessä olevana, yhteisöllisenä toimintana. Tällöin aikuisen oppimisen keskeisimmäksi piirteeksi osoittautuvat aikuisen oppimiselle tyypilliset oppimisympäristöt ja yhteisöt. Aikuiselle tyypillisiä oppimisen ympäristöjä sekä aikuisen oppimista tarkastellaan sosiokulttuurisesta näkökulmasta, joka korostaa oppimisen ja taitojen kehittymisen konteksti- ja tilannesidonnaisuutta. Oppiminen nykykäsityksen mukaan ei rajaudu yksilön pään sisälle, vaan se on myös sosiaalisesti hajautunutta. Tällöin oppimiseen liittyy yksilöiden sekä yksilöiden ja heidän ympäristönsä välisiä prosesseja. Oppiessaan aikuisopiskelijat sosiaalistuvat sen yhteisön ja kulttuurin jäseniksi, joissa he toimivat. Koska työelämässä on korostettu viime aikoina - ja yhä lisääntyvästi korostetaan – verkostoitumisen, tiimityön ja yhteisöllisyyden taitoja, näitä samoja taitoja pitää harjaannuttaa haltuun ottamaan jo koulutuksen aikana. Tällöin opiskeluryhmä sidosryhmineen ja koko oppilaitoskulttuurin myötä edustaa työelämää vastaavaa yhteisöä aikuisopiskelijalle. Tärkeä osa aikuisen oppimista ja ammatillista kasvua ja kehittymistä on sosiaalistuminen osaamisyhteisön jäsenyyteen. (Lätti&Putkuri s. 63).

3 OPISKELIJAN OHJAUSPROSESSI

3.1 Opintojen ohjaus

Laissa ja asetuksissa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta säädetään, että opiskelijalle annetaan henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opintojen ohjausta. (Työhallinto, 2006. s. 8). Ohjaus voidaan nähdä muun muassa ammatti- tai tieteenalana, terapiana, opetuksena, neuvojen antamisena, asiakkaan hyvinvoinnin ja kehittymisen edistäjänä, mahdollistamisprosessina tai voimavaraistumisena. (Haapasilta&Siikaniemi, 2008, s. 41). (Pajulammi, Vuolio, Kitinoja, s. 3). Vakiintunut tapa määritellä ohjausta perustuu englantilaisen ohjausalan järjestön, British Association of Counsellors, näkemykseen: Ohjaus- ja neuvontatyössä toimitaan silloin kun henkilö, jolla on säännöllisesti tai tilapäisesti ohjaajan rooli, antaa tai sopii antavansa aikaa, huomiota tai kunnioitusta määräaikaisesti asiakkaan roolissa olevalle henkilölle tai henkilöille. Ohjauksen tehtävänä on antaa asiakkaalle tilaisuus tutkia, keksiä ja selkeyttää tapoja elää voimavaraisemmin ja hyvinvoivemmin. (British Association of Counsellors Onnismaan, Pasasen & Spangarin (2000, 7) mukaan).

Ohjaus voidaan määritellä tilan, ajan, huomion ja kunnioituksen antamisena apua tarvitsevalle ihmiselle. Ohjauksessa etsitään erilaisia vaihtoehtoisia orientaatioita uusiin tilanteisiin ja ohjauksella autetaan erilaisten siirtymien tekemistä ja hallitsemista. Ohjausprosessi on ohjaajan ja asiakkaan välistä vuorovaikutusta ja kommunikaatiota, jolle on luonteenomaista yhteinen neuvottelu. Opintojen ohjauksen periaatteita ovat yksilöllisyys, luottamuksellisuus, ammatillisuus ja tuloksellisuus. Ohjausta tulee olla saatavilla opiskelupolun kaikissa vaiheissa, sen tulee olla riittävää ja tarpeenmukaista. Opintojen ohjaus on opiskelijalähtöistä toimintaa, jossa otetaan huomioon opiskelijoiden yksilölliset erot. Opintojen ohjauksella tarkoitetaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla tuetaan opiskelijan sitoutumista opintoihin ja opintojen sujuvaa edistymistä, ehkäistään opiskeluvaikeuksia, viiveiden ja tyhjäkäynnin syntymistä sekä opintojen

keskeyttämiä. Koulutuspoliittisissa yhteyksissä opintojen ohjauksen kehittäminen liitetään usein koulutuksen tehokkuuden lisäämiseen, keskeyttämisen vähentämiseen, läpäisyn nopeuttamiseen ja moninkertaisen koulutuksen vähentämiseen. Perimmiltään ohjauksen tavoitteena on kuitenkin opiskelijan oman toimijuuden tukeminen ja mahdollistaminen. Mm. Kurkko (2006, s. 13) jakaa ohjauksen kokonaissuunnittelun koulutusorganisaatiossa seuraavasti:

1. Ohjaus- ja neuvontatoiminta ennen opintojen alkua
2. opiskelijavalinta ja ohjaus opintojen alussa
3. opetus ja ohjaus opintojen edetessä
4. ohjaus opintojen päättövaiheessa
5. ohjaukseen liittyvät palaute- ja seurantajärjestelmät

3.2 Aikuisten ohjaus

Aikuiskoulutuksen keskeytti lähes 3 000 tutkinto-opiskelijaa vuonna 2006. Miesten ja naisten osuus keskeyttäneistä oli lähes sama. Keskeyttäneiden osuus koko opiskelijamäärästä oli aikuiskoulutuksessa 14,4 % ja nuorten koulutuksessa 10,1 %. (AMKOTA 2008.) (Lätti&Putkuri, 2008, s. 28). Opintojen ohjaus liitetään useimmiten nuoriin opiskelijoihin. Aikuisten ohjaus kuitenkin eroaa nuorten opinto-ohjauksesta. (Työhallinto, 2006, s. 15). Elinikäinen oppiminen korostuu ja vaatii huomiota. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 5). Työelämäntutkijat ovat todenneet, että normatiivinen elämäntyyli on rikkoutunut sekä koulutuksen että työelämän osalta. Elämäntyylin malli nuoruuden värittämän opiskeluajan, aikuisuuteen kiinnittyvän työuran ja eläkkeelle siirtymisen vaiheista on murenemassa. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 15). Siirtymiä työelämän ja koulutuksen välillä voidaan tehdä useasti aikuisiän aikana ja näitä siirtymiä luonnehtii kahdensuuntaisuus. Kahdensuuntaiset siirtymät kiinnittävät huomion aikuisopiskelijan ohjauksen holistisuuteen; opiskelua ei voi tarkastella ilman kytköksiä muihin elämäntyylin siirtymiin. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 16). Aikuisille suunnatussa ohjauksessa tulee

yksilön kannalta näkyä tila, aika ja paikka. Näin aikuiselle luodaan hänen toimintakyvyn, osallisuuden, koulutuksen, työn ja perheen kautta toimiva ohjaus, jossa näkyy elämän moninaisuus. Tällöin aikuisten ohjaus palvelee yksilön tarpeiden lisäksi myös työelämän ja yhteiskunnan asettamia vaatimuksia. (Työhallinto, 2006, s. 15).

Aikuisopiskelija ei olekaan niin itseohjautuva, itsevastuullinen ja omat tarpeensa tiedostava ihminen kuin aina on ajateltu (vrt. Valleala 2007, 71). Työssä oleva aikuisopiskelija tarvitsee ohjausta jo pelkästään oman elämäntilanteensa ja opiskelunsa yhdistämiseen. Aikuiskoulutuksen opiskelijamäärien kasvu, uudet opettamis- ja oppimiskäsitykset sekä entistä joustavammät ja yksilöllisemmät koulutusratkaisut ovat tuoneet erityisesti ohjauksellisia haasteita opettajan työhön. Lisäksi avointen oppimisympäristöjen ja opiskelumuotojen yleistyminen on siirtänyt opetustyön painopistettä yhä enemmän ohjaukselliseen suuntaan. Aikuisohjaus on aikuisen tukemista ja auttamista hänen opiskeluprosessissaan, ammatillisessa kehittämisessään ja elämäntilanteessaan. Aikuisopiskelijalle opiskelutilanteet, menetelmät, sisällöt ja välineet voivat olla täysin erilaisia kuin hänen aiemmissa opinnoissa omaksumansa. Näin ohjauksen tarve aikuisella voi tulla jo pelkästään oppimaan oppimisen ohjauksesta ja uusiin tilanteisiin orientoimisesta. (Pasanen 2002, 123 – 124.) (Lätti&Putkuri, 2008, s. 36-37). (Virta 2008, 6)

Monet tutkimukset osoittavat, että ohjaus on kontekstisidonnaista toimintaa. Tarkoituksenmukaisin ohjaustapa ja ohjaajan rooli riippuvat ohjaustilanteesta sekä opiskelijan tarpeista ja persoonasta. Ohjaajalta odotetaan vertaistukea, asiantuntijuutta, neuvontaa ja valmiita vastauksia. Vaihtoehtoiset ohjaustavat ja ohjaajan joustava siirtyminen roolista toiseen vastaavat parhaiten aikuisopiskelijan yksilöllisiin ohjaustarpeisiin. Opiskelijoiden käsityksissä ohjaus ilmenee eri toimintojen kokonaisuutena, eli ohjausta on turha erottaa esim. neuvonnasta ja tiedottamisesta (Sanna Anttonen 2007).

Ohjaajalta tämä edellyttää ymmärrystä erilaisista elämäntavoista ja tilanteista, joita aikuisopiskelija joutuu kohtaamaan. Aikuisohjaaja saa kohdata erilaisten oppijoiden tarpeet ja opiskeluun liittyvät ilot ja vaikeudet. (Lätti&Putkuri, s. 58-59). Etenkin opintojen alussa tämä epävarmuus tulee esille tavanomaista suurempana kannustuksen ja rohkaisun tarpeena. Tukemisella voidaan ymmärtää sitä, että aikuista ohjataan etsimään osaamista työelämästä saaduista taidoista, harrastuksista ja arkielämän tilanteista selviytymisistä. Aikuisohjaajan tulisi korostaa tämän osaamisen arvoa ja merkitystä opinnoissa. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 59-60). Aikuisten kokemus on tärkeää tuoda esiin myös ohjaustilanteissa. (Virta, 2008, s.6). Ohjauksen perusluonteeseen kuuluu se, että opiskelija tekee itse valintansa ja valitsee kasvunsa ja kehittymisensä päämäärät. Ohjaajan tehtäviin kuuluu olennaisena osana olla mukana, kulkea rinnalla näissä kasvun prosesseissa. (Haapasilta&Siikaniemi, s. 64).

Aikuisohjaajien on osattava olla aidosti läsnä tekemättä itsestään numeroa ja kyettävä muun muassa rohkaisemaan aikuisia rikkomaan rajoja, ajattelemaan totunnaisesta poikkeavalla tavalla ja ylittämään itsensä sekä tukemaan ja ohjaamaan moninaisia usein omaan elämään kiinnittyviä ongelmaratkaisuprosesseja. Muodollisessa, erityisesti tutkintoon johtavassa koulutuksessa aikuisopiskelijoiden opiskelua määrittävät nuorten koulutukselle tyypillisesti tiukat aikataulut, pakollinen läsnäolo, aiemmin opitun mitätöinti ja ennalta normitetut tehtävät ja vaatimukset. Näiden institutionaalisten reunaehtojen yhteensovittaminen aikuisen omiin tarpeisiin, toiveisiin ja odotuksiin voi osoittautua haasteelliseksi. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 20). Mikäli halutaan toteuttaa aidosti aikuisopiskelijalähtöistä ohjausta, on pohdittava aikuisuuden määrittelyn monimuotoisuutta ja siihen kietoutuvaa persoonallisen kasvun tukemista. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 32). Aikuisopiskelijan elämään kuuluu yleensä työ, perhe, vapaa-ajan harrastukset. Kaikkien velvoitteiden moitteeton suorittaminen on yleensä vaikeaa ja niiden yhteensovittaminen vaatii järjestelyjä. (Välimäki 2008, s. 19.). Aikuisen oppimiseen vaikuttavia tekijöitä ovat ennen kaikkea motivaation syntyminen ja sen säilyminen, omat kokemukset sekä epäilyt

opiskelusta suoriutumisesta. Aikuisryhmä koostuu yleensä iän, opiskelutaustan, työkokemuksen ja elämäntilanteen suhteen paljonkin toisistaan poikkeavista yksiköistä. Ohjauksen kannalta tämä vaatii huolellista ryhmään tutustumista ja taustojen sekä ihmisten erilaisuuden ymmärtämistä. (Virta, 2008).

Ohjaajan rooli on merkittävä opiskelijan oppimiseen kiinnittymisen ja sitoutumisen edistämisessä. Ohjaajan asenteella on keskeinen merkitys sille, miten opiskelija kokee kuuluvansa yhteisöön. Kun ohjaaja arvostaa opiskelijan opintoihin panostamista ja oppimista, opiskelijan usko itseensä ja motivaatio lisääntyvät, mikä lisää opintoihin sitoutumista. Kiinnostus opiskelijan oppimiseen myös kannustaa opiskelijaa kääntymään eri ohjaajien puoleen opiskeluun liittyvissä ongelmissa. Aikuinen saattaa asettaa oppimiselle liian yleisluonteisia ja etäisiä tavoitteita. (Lätti&Putkuri, s. 61).

Oman haasteensa ohjaukseen tuo aikuisopiskelun virtuaalipainotteisuus. Esimerkiksi joissakin opinnoissa opiskelijat ovat noin kaksi päivää kuukaudessa lähiopetuksessa. Näissä opinnoissa muu aika kuluu erilaisissa virtuaalisissa oppimisympäristöissä. Usein aikuisopiskelija saattaa kokea, että omat tietotekniset valmiudet vaativat erityistä panostusta (vrt. Valleala 2007, 86 – 87). Aikuisopiskelija kokee usein saavansa riittämättömästi ohjausta. Olisikin tärkeää, että aikuisopiskelussa opitaan ryhmässä ja ryhmän avulla, jolloin opiskelija saa ohjaajan lisäksi arvokasta ohjausta ja oppia myös opiskelukavereilta, vertaisilta. Ohjaajan toimintaa helpottaa, jos hän on itse opiskellut ryhmässä, jossa on hyödynnetty ryhmädynaamisia ilmiöitä. Aikuisopiskelijalla on aluksi ennemminkin passiivinen kuin aktiivinen rooli oppijana. Tosin kun aikuisopiskeluryhmän prosessi ja ryhmäytyminen pääsevät syntyään, sen voimaa ei pysäytä mikään. Ryhmän avulla oppiminen näkyy paitsi opiskelun ilona, myös tavoiteaikataulussa valmistumisena. Ryhmän avulla oppiminen näkyy myös vähäisinä keskeyttämisinä tai opintojen viivästymisen vähenemisenä. (Lätti&Putkuri, 2008, s.62).

3.2.1 Toimijat

Ohjaus on voitu integroida opetukseen, hallintoon tai sosiaalipalveluihin eri tavoin eri koulutusyksiköissä. Holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin avulla on mahdollista luoda kokonaiskäsitys ohjauksen toimijoista ja toimijoiden vastuualueista sekä ohjauksen osa-alueista. Holistinen malli kuvaa erityyppisten toimijoiden ohjauksellisia rooleja. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 10, artikkeli Jatta Herranen & Leena Penttinen). Artikkelissa on lainattu Van Esbroeckin ja Wattsin (1998) sanoja, jonka mukaan erilaisten tehtäväkenttien erottaminen ja nimeäminen jonkun tietyn toimijan vastuulle ei välttämättä johda ohjauksellisesti hedelmälliseen tulokseen. Heidän mukaansa on tärkeämpää nähdä se, miten erilaiset roolit osaltaan tukevat toisiaan ja vahvistavat ohjauksen eri osa-alueiden toteutumista. Mallin tavoitteena on palvella ohjattavaa hänen tarpeitaan vastaavasti mahdollisimman hyvin. Lähtökohtana onkin opiskelija ja hänen ohjaustarpeensa ja mallissa ohjauksen toimijoiden tehtäväkenttää ja ohjauksen osa-alueita peilataan suhteessa opiskelijan ohjaustarpeisiin. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 10, artikkeli Jatta Herranen & Leena Penttinen).

Holistinen opiskelijalähtöinen malli pitää sisällään **kolme ohjauksen osa-alueita**: *oppimisen ja opiskelun ohjauksen, persoonallisen kasvun tukemisen sekä ammatillisen ohjauksen*. Oppimisen ja opiskelun ohjauksella tuetaan ohjattavan valintoja erityisesti koulutuksessa ja opiskelussa. Persoonallisen kasvun tukeminen tarkoittaa yksilölliseen kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja persoonallisten kysymysten käsittelyä. Vaikka ohjaus onkin mallissa jaettu osa-alueisiin, siinä korostetaan kuitenkin osa-alueiden päällekkäisyyttä ja ohjauksellisten kysymysten kokonaisvaltaisuutta yksilön näkökulmasta. Tämän vuoksi mallissa painottuu ohjauksen toimijoiden yhteistyö. (Van Esbroeck & Watts 1998.) (Lätti&Putkuri, 2008, s. 10, artikkeli Jatta Herranen & Leena Penttinen). Tässä työssä käsittelem pelkästään kahta ensimmäistä ohjauksen osa-alueita, ammatillisen ohjauksen olen jättänyt tästä raportista pois.

Holistisessa ohjausmallissa kuvattujen osa-alueiden avulla voidaan jäsentää aikuisopiskelijan ohjaustarpeita ja ohjauksen järjestämiseen liittyviä kysymyksiä. Opiskelijälähtöisyys sopii hyvin aikuiskoulutuksessa voimakkaasti esillä olevaan henkilökohtaistamisen teemaan. Aikuisopiskelijoiden ohjaustarpeita ei voi eriyttää opiskelijoiden kokemuksista, henkilökohtaisen tuen merkityksellisyydestä ja ohjauksen tärkeydestä. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 10, artikkeli Jatta Herranen & Leena Penttinen).

Mallissa ohjauksen toimijat jäsennetään kolmella tasolla. Ensimmäiselle tasolle lähelle mallin keskiössä olevaa opiskelijaa sijoittuu opetushenkilöstö, joka on lähimpänä opiskelijaa. Toisella tasolla ovat opetukseen kytkeytyvät toimijat, joilla on eriytyneitä ohjauksellisia tehtäviä. Kolmannella tasolla toimivat eriytyneet ja ohjauksen eri osa-alueille erikoistuneet toimijat. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 11, artikkeli Jatta Herranen & Leena Penttinen).

Ensimmäiselle ohjaustasolle sijoittuvan opetushenkilöstön ohjaustoiminnan haasteena on se, että he näkevät usein opettajuuden pääroolinaan ja ohjaustoiminta on usein toissijaista. Toisaalta juuri he kohtaavat välittömimmin ja laajimmin koko opiskelijajoukon ja heidän ensisijaisena tehtävänänsä voi nähdä ongelmien ennaltaehkäisevän tunnistamisen ohjauksen kaikilla osa-alueilla. Opettajan ei tarvitse välttämättä ottaa ongelman ratkaisijan roolia, vaan voi toimia esim. välittömän tuen antajana. (Van Esbroeck & Watts 1998.) Usein opettajilla ei ole erityistä koulutusta ohjaukseen, kuten ei välttämättä opiskelunohjaajaksi nimetyllä opetushenkilöstölläkään. (Van Esbroeck & Watts 1998; Watts & Van Esbroeck 1998.). (Lätti&Putkuri, 2008, s. 12, artikkeli Jatta Herranen & Leena Penttinen). Aikuisopiskelijan ensimmäisen ohjaustason opetushenkilöstö koostuu erilaisista opetustehtävissä toimivista tutor-, ryhmä- tai vastuupettajista tai yleensä opetushenkilöstöstä. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 12, artikkeli Jatta Herranen & Leena Penttinen).

Toinen ohjaustaso on ohjauksellisesti eriytyneempi, vaikka tämän tason toimijoiden muut tehtävät kytkeytyvät myös opetukseen. Tämä taas lisää lähestyttävyyttä opiskelijoiden näkökulmasta. Toisen ohjaustason toimijat ovat

usein oppilaitoksen sisäisiä erityisosaajia, joiden ohjaustyö kohdentuu yksilöllisempään henkilökohtaiseen ohjaukseen ja diagnosointiin sekä mahdollisten ongelmien ratkaisemiseen. Oppilaitoksesta riippuen toiselle ohjaustasolle voidaan sijoittaa esim. opinto-ohjaaja, koulutusohjelmapäällikkö ja opintotoimiston henkilöstö. Oma työni aikuiskoulutusvastaavana osuu juuri tähän ryhmään. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 12, artikkeli Jatta Herranen & Leena Penttinen).

Kolmas ohjaustaso edustaa selkeästi erikoistuneita ohjaajia, jotka eivät ole välittömästi pedagogisessa toiminnassa mukana. Erikoistuneet ohjaajat keskittyvät jonkin osa-alueen erityiskysymysten diagnosointiin ja ongelmanratkaisuun. (Van Esbroeck & Watts 1998.) (Lätti&Putkuri, 2008, s. 12, artikkeli Jatta Herranen & Leena Penttinen).

Aikuisohjauksessa aikuiset olisi asetettava ohjauksen keskiöön. Holistinen ohjausmalli korostaa eri ohjaustasojen välistä yhteistyötä ja ohjauksen osa-alueiden limittäisyyttä. Huomio kiinnittyy myös ohjattavien yksilöllisten tarpeiden monimuotoistumiseen heterogeenisissä opiskelijaryhmissä. (Van Esbroeck & Watts 1998). Ohjauksen monimuotoisuudesta huolimatta näyttää siltä, että aikuisopiskelijat ovat tyytyväisimpiä saamaansa opiskelun ohjaukseen. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 13, artikkeli Jatta Herranen & Leena Penttinen). (Pajarinen ym. 2004)

Koska ohjauksen tarpeet ovat moninaisia, **ohjaajan kulloinenkin rooli** tai ohjauspalvelua antava henkilö määräytyy ohjaustarpeen mukaan. Ohjaus voidaan jakaa tieto- ja informaatiopalveluihin (information), arviointiin (assessment), neuvontapalveluihin (advice) ja syvällisempään ohjauspalveluihin (counselling) (Vuorinen 2006).

3.2.2 Työmuodot

Aikuisten opinto-ohjauksen tavallisin työmuoto on henkilökohtainen ja ryhmämuotoinen ohjaus, joita suosivat lähes kaikki ohjaajat. Verkossa tapahtuva ohjaus ei ole niin yleistä, vaikka sekin on nostamassa jalansijaa.

Aikuisoppilaitoksissa ohjaustehtäviä hoitavista alle kymmenesosalla on opinto-ohjaajan kelpoisuus ja asianmukainen koulutus. (Työhallinto, 2006. s 14.) Tärkeä ohjauksen lähtökohta korkeakouluopiskelussa on aikuisopiskelijan itseohjautuvuuden ja autonomisuuden tukeminen ja kunnioittaminen, mikä saavutetaan riittävän ajan, huomion ja kunnioituksen antamisena opiskelijalle (Haapasilta&Siikaniemi, 2008 s. 21). Aikuisen ohjaus toteutuu usein ohjaajan ja ohjattavan kahdenkeskisessä keskustelussa ja kohtaamisessa. Ohjaukseen liittyy vahvasti etiikka: millaista valtaa ja kieltä ohjaaja käyttää tapaamisten aikana. (Haapasilta&Siikaniemi, s. 64). Muita merkittäviä työtehtäviä ovat aikuisopiskelijan opiskeluvalmiuksien tukeminen ja henkilökohtaiset keskustelut opiskelijoiden kanssa. Ohjaajan työtehtävissä nousevat esiin ohjaajan ja opiskelijan keskinäinen suhde ja sen merkitys opiskelun, oppimisen ja elämäntilanteiden ohjaamisen kokonaisuudessa. Ohjaussuhdetta kuvattiin tasavertaisena vuorovaikutuksena, johon liittyy merkittävällä tavalla opiskelijan kannustaminen ja kuunteleminen. Ohjaajan läsnäolo myös iltaisin, viikonloppuisin ja etäjaksoilla sekä kannustaminen ovat tärkeitä aikuisopiskelijaa ohjaavan henkilön ja opiskelijan vuorovaikutusta kuvaavia tekijöitä. Kannustamista on myös konsultoiva ja eteenpäin auttava kyseleminen, rohkaiseminen, uskon luominen, rinnalla kulkeminen, innostaminen, sparraus, samoin kuin myös muistuttaminen ja patistaminen. Ohjaajan tehtävänä on toimia asioiden välittäjänä opiskelijan ja muun opettaja- ja ammattikorkeakouluuyhteisön välillä. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 39-40).

Kaikista näistä asioista syntyvät monet ohjaukselliset haasteet, minkä vuoksi aikuiskoulutuksen järjestäjien tulisi suunnitella aiempaa huolellisemmin ohjauksen sisältöä, menetelmiä, työnjakoa ja ajankohtaa. Ohjauksen ja neuvonnan tavoitteet, sisällöt ja koko palvelujärjestelmän rakenne tulisi kuvata korkeakoulun opinto-ohjauksen suunnitelmassa. Suunnitelman toimeenpano voi sisältää muun muassa seuraavia asioita: miten tunnistetaan eri ryhmien ohjaustarpeet (kuten työn ohella opiskelevat, tauon jälkeen palaavat), miten ohjaus on heille tarjolla, miten hoidetaan ohjauspalveluiden työnjako, mistä

opiskelijat ja henkilöstö saavat informaatioita ja kuka vastaa tiedon päivittämisestä.

Opintotoimiston, opintoasiainhallinnon ja opiskelijapalveluiden tehtäviin kuuluu hallinnollisten tehtävien lisäksi yleinen opinto-ohjaus ja neuvonta koskien opiskelijan opintojen suunnittelua ja etenemistä. Opintojen ohjauksen toimintojen ja osasten välillä sekä koulutusohjelmien sisällä olevien käytäntöjen välillä on eroja siinä, miten käytänteet toteutetaan. Voidaan puhua opiskelijälähtöisestä ja käyttäjälle näkyvästä arviointijärjestelmän osasta, ns. front-officesta. Kuitenkin opiskelijalle näkyvien lisäksi ohjauksen palvelukonseptiin kuuluu yhtä merkittävästi konseptin kokonaissuunnittelu ja sen jatkuva kehittävä arviointi, ns. back-office. Kehitystyön edetessä muotoutuvaan palvelukonseptiin on tärkeintä liittää välitettävän ohjauksellisen tiedon tarkoituksenmukaisuus. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 31-32).

Yhtenä uusimpana ohjauksen työmuotona on kehitetty ryhmäohjausta. Ryhmäohjauksen eduksi katsotaan muun muassa se, että yhteistyö toisten ihmisten kanssa voi tuottaa parempia ja useampia ratkaisuja sekä varmuutta työhön. Yhteistyö voi olla myös erityisen miellyttävää ihmisten tuottaessa toisilleen niin sanottuja sosiaalisia palkintoja. Ryhmät suoriutuvat myös yksilöitä paremmin mutkikkaiden tehtävien ratkaisemisessa. Sosiodynaamiselta kannalta tarkasteltuna oppiminen tapahtuu enimmäkseen ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja viestinnän kautta. Ryhmäohjauksen voidaan katsoa perustuvan kolmeen konstruktivistista oppimista koskevaan periaatteeseen: 1) ryhmäohjaus tarjoaa sopivan oppimisympäristön osaamisen lisäämiseen ja näkökulmien tarkistamiseen, 2) ryhmäohjauksessa tulee käyttää oppimismenetelmiä, jotka perustuvat toimintaan ja 3) hyvin ohjatut ryhmät tarjoavat rohkaisua ja rakentavaa tukea, joiden kautta ihmiset oppivat parhaiten. Ryhmäohjausta voisi tarjota opiskelijoille järjestelmällisesti enemmän yksilöohjauksen rinnalla. Myös vertaistuki on merkittävä ohjausmuoto aikuisopiskelussa ja se koetaan hyvin kokonaisvaltaisena koko opiskeluprosessin tukimuotona. Nyky-yhteiskunnan ennustamattomuuden ja vakiintumattomuuden

katsotaan myös edellyttävän uusien ohjaustapojen kehittämistä. Monipuolisten ohjauspalveluiden kehittäminen palvelee opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita (Haapasilta&Siiikaniemi, s 42-44).

3.2.3 Henkilökohtainen opintosuunnitelma eli HOPS

Opintojen alussa on oleellista laatia aikuisopiskelijalle henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), joka auttaa hahmottamaan ja jäsentämään tulevia opintoja konkreettisesti ja mahdollistaa myös aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen. HOPS:iin kirjataan muun muassa aiemmat opinnot, joista opiskelija saa hyväksilukuja tai korvaavuuksia, sekä ne opinnot, jotka opiskelijan on suoritettava. Opiskelusuunnitelmaan on hyvä kirjata myös aikataulutus ja opintojen etenemisjärjestys. Ohjauskeskusteluissa ohjaaja ja ohjattava seuraavat opintojen edistymistä opiskelusuunnitelman avulla. Hops perustuu arkielämän (työ, perhe, lastenhoito yms.) toimintoihin ja ehtoihin. Hops:in tavoitteena on antaa oppijalle kokonaiskuva suoritettavasta tutkinnosta ja opintojen etenemisestä. Suunnittelun pohjana ovat koulutusohjelman yleiset tavoitteet sekä henkilökohtaiset tavoitteet. (Välimäki 2008, s.20-21).

HOPSin taustalla ovat opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja samalla erilaiset oppimistarpeet. Ammattikorkeakoulujen tutkintoon johtavassa aikuiskoulutuksessa edellytetään, että HOPS laaditaan kaikille opiskelijoille. Lisäksi se edistää sitoutumista oppimisprosessiin, edistää syväoppimista ja mahdollistaa oppimisen ohjauksen. HOPS on aina ensisijaisesti opiskelijan oman oppimisen suunnittelun, ohjaamisen ja arvioinnin väline. Rajattu HOPS on opintojen alussa laadittava dokumentti, johon kirjataan aiemmista tutkinnoista hyväksiluettavat opinnot, ja ne opintojaksot, joita opiskelijalta vaaditaan tutkinnon suorittamiseen. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan myös aikataulutus ja etenemisjärjestys, jota voidaan tarvittaessa tarkentaa myöhemmin. Opintojen etenemistä seurataan opintosuorituksina, jotka näkyvät opintorekisterissä. Laajan tai avoimen näkemyksen mukaan HOPS määritellään ajattelutavaksi ja asiaksi, jolla on kiinteä yhteys opetussuunnitelmaan ja sen kehittämiseen. Laaja HOPS sisältää

katsauksen opiskelijan elämänsä-kokoon ja sen merkitykseen opiskelun näkökulmasta. Avoin HOPS on rajatun HOPSin tavoin opiskelijan työväline, jonka avulla hän suunnittelee opintojaan. Avoimen HOPSin luominen edellyttää opiskelijalta oman oppimisen aktiivista havainnoimista ja arviointia. Se täydentyy ja laajenee koko opintojen ajan suhteessa opiskelijan itsensä asettamiin tavoitteisiin ja kehittymisen haasteisiin. Tällöin opiskelun etenemistä mitataan ajattelutavan syvenemisellä ja ammattitaidon kehittymisellä, eikä niinkään opintosuorituksilla. Arvioinnissa käytetään perinteisen suorituksen arvioinnin lisäksi opiskelijan itsearviointia, opettajan antamaa palautetta ja ohjauskeskusteluja opettajan kanssa. Henkilökohtaisten suunnitelmien ja erityisesti avoimen suunnitelman toteuttaminen edellyttää usein muutosta pedagogisessa ajattelussa ja koulutuksen toteuttamistavoissa.

”Metaforisena ilmaisuna aikuisopiskelijan ohjaus rinnastuu ohjaajan näkökulmasta palapelin kokoamiseen – aikuisopiskelijan ohjaus on kuin tekisi palapeliä. Kuva ohjauksesta muotoutuu ja täsmentyy erilaiseksi näkökulmasta riippuen” (Lätti&Putkuri, 2008, s. 3).

3.3 Aikuisopiskelijoiden ohjaus ammattikorkeakoulussa – hanke

Olen henkilökohtaisesti osallistunut kansalliseen hankkeeseen ”Aikuisopiskelijoiden ohjaus ammattikorkeakoulussa”. Opetusministeriön rahoittaman hankkeen toiminta-aika oli 1.4.2007 – 31.12.2009. Hanketta koordinoi Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu ja mukana oli 21 eri ammattikorkeakoulua. Hankkeen tavoitteena oli koota yhteiseen työskentelyyn valtakunnallinen aikuisopiskelijoiden ohjauksen verkosto, jonka tehtävänä on kehittää toiminta- ja työskentelytapoja aikuisopiskelijoiden opinnoista selviytymisen tueksi. Hankkeessa paneuduttiin mm. aikuisopiskelijan ohjauksen tilanteen kartoittamiseen ja tuotettiin aikuisopiskelijan ohjaukseen liittyvää materiaalia. Hanke toimi teemaryhmätyöskentelyn ympärillä. Teemaryhmien tavoitteena oli tuoda esille ammattikorkeakouluissa jo olemassa olevia aikuisopiskelijoiden ohjauksen toimintatapoja, joiden avulla voidaan vastata

aikuisopiskelijoiden ohjauksen tarpeisiin ja haasteisiin. Lisäksi teemaryhmien tehtävänä oli yhdessä kehittää ja viedä eteenpäin aikuisopiskelijoiden ohjausta sekä tuottaa materiaalia, jonka avulla tuetaan aikuisena opiskelunsa aloittavan opiskelusta selviytymistä.

Aikuisopiskelijana -teemaryhmän tavoitteena oli rakentaa yhdessä toimintatapoja ja menetelmiä, kohdata aikuisopiskelijoiden ohjauksen tarpeita ja haasteita. Ryhmä on keskittynyt aikuisopiskelijan opiskelu- ja oppimisvalmiuksien ja aikuisen elämäntilanteen ja opiskelun yhteensovittamisen kysymyksiin.

Aikuisopiskelijan ohjaajana -teemaryhmässä tarkasteltiin ohjaajan näkökulmasta, mitä erityisyyttä aikuinen opiskelija tuo ohjaukseen. Tavoitteena oli kuvata ja ottaa käyttöön toiminta- ja työskentelytapoja, joilla tuetaan ja ohjataan aikuisopiskelijan opinnoista selviytymistä, oppimaan oppimista ja ammattitaidon kehittymistä. Itse osallistuin tämän teemaryhmän toimintaan.

Aiemmin opitun tunnistamisesta ja tunnustamisesta henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan -teemaryhmässä tavoitteena oli aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen järjestelmän, prosessien ja menetelmien rakentaminen ammattikorkeakoulussa.

Aikuisopiskelijoiden opetussuunnitelmat ja ohjaus -teemaryhmän tavoitteena oli nostaa esille oleellisia näkökulmia ja toimintatapoja, kun laaditaan opetussuunnitelmia aikuisopiskelijoille. Opetussuunnitelmia tarkastellaan aikuisopiskelijan kokonaistilanteen, ohjauksen tarpeiden ja niiden huomioimisen sekä ammattitaidon kehittymisen näkökulmista.

Yhteistyö oli hyvin hedelmällistä ja antoi vertaisryhmän tukea myös kaikille hankkeessa toimineille. Tällaista yhteistyötä aikuiskoulutuksen kehityksen tiimoilta tarvittaisiin lisää.

4 Case Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Yhteisen opintojen ohjauksen suunnitelman tarpeellisuus kävi ilmi myös Seinäjoen ammattikorkeakoulussa (SeAMK) 2000-luvun alkuvuosina. Suunnitelman avulla haluttiin luoda yhtenäiset toimintatavat kaikkiin SeAMK:in yksiköihin. Suunnitelman pohjalta ja sen ohjaamina jokainen yksikkö on myös laatinut oman yksilöidynnän ohjaussuunnitelmansa. Suunnitelman ensimmäinen versio hyväksyttiin loppuvuodesta 2005 ja nykyinen päivitetty versio on loppuvuodelta 2008. SeAMK:in opintojen ohjauksen suunnitelma kuuluu SeAMK:in laadunvarmistusjärjestelmään. (Pajulammi et al, 2008, s. 3). SeAMK Liiketoiminta -yksikön oma ohjaussuunnitelma on päivitetty viimeksi 28.3.2008. Pk-yrittäjyyden koulutusohjelma kuuluu osaksi liiketoimintayksikköä, mutta on silti erillinen koulutusohjelma, joka toimii hiukan eri tavalla liiketalouden koulutusohjelmaan nähden. Pk-yrittäjyyden koulutusohjelmaan on laadittu oma prosessikuvaus, mutta se eroaa useassakin suhteessa aikuisopiskelijoiden ohjauksen prosessikuvauksesta. Siksi tämä prosessikuvaus tulee tarpeeseen.

4.1 Ohjaus eri vaiheissa

Kuten tässä raportissa on jo aiemmin mianittu, aikuisopiskelija tarvitsee ohjausta opinpolkunsa jokaisessa vaiheessa ja sen tulee olla riittävää ja tarpeenmukaista. Myös SeAMK määrittelee ohjauksen olevan opiskelijälähtöistä toimintaa, jossa otetaan huomioon opiskelijoiden yksilölliset erot. SeAMK:issa opintojen ohjaus pitää sisällään mm. opintoihin ja opiskeluyhteisöön perehdyttämisen, opintojen ja oppimisen edistymiseen tähtäävät ohjaustoiminnot, esteettömyyden periaatteiden huomioimisen, asiantuntijuuteen ja ammatilliseen kasvuun ohjaamisen, opintojen päättymiseen liittyvän ohjauksen. (Pajulammi et al, 2008)

Opintojen ohjaus on ammattikorkeakoulun keskeinen toimintamuoto, joka on

yhteydessä niin tutkintojen rakenteelliseen kuin sisällölliseen kehittämiseen.

Ohjauksen kehittämisessä SeAMKissa on hyödynnetty mm. seuraavia kysymyksiä:

- Milloin -kysymys vastaa siihen, millaista ohjausta tarvitaan opintojen eri vaiheissa
- Mitä ja Miten –kysymykset kertovat, mitä ohjauspalvelut sisältävät ja miten ne toteutetaan
- Mikä, Kuka” ja Kenen kanssa -kysymykset ovat työnjaollisia ja vastuuseen liittyviä kysymyksiä.
- Kuinka paljon -kysymys etsii vastausta siihen, kuinka paljon opiskelija tarvitsee ohjausta ja ja kuinka paljon ohjaukseen tulee resursoida, jotta se olisi vaikuttavaa. (Pajulammi et al, 2008, s. 4).

Opintojen ohjauksen asiakkaita ovat potentiaaliset hakijat, hakijat, ammattikorkeakoulun opiskelijat, valmistuneet sekä erilaiset sidosryhmät. Opintojen ohjausta annetaan opintoihin hakeutumisessa ja opiskeluprosessin eri vaiheissa työelämään siirtymiseen saakka. Kuten jo alussa todettiin, tämä prosessikuvaus keskittyy kuvaamaan vain aikuisopiskelijoiden ohjauksen kolmea keskivaihetta eli opintojen alkua, keskivaihetta sekä opintojen päättövaihetta. Opintojen ohjaus ennen opintoja ja sen jälkeen sekä opinnäytetyöprosessi on jätetty pois tästä raportista, koska ne eivät niin selkeästi liity raportintekijän omaan toimenkuvaan.

Opintojen ohjaus opintopolun eri vaiheissa SeAMK:issa:

- ohjaus ennen opiskelun aloittamista
- ohjaus opintojen alkaessa
- ohjaus opiskelun jatkuessa
- ohjauskeskustelut opiskelun aikana
- ont ja valmistuminen

- ohjaus opintojen viivästyessä
- ohjaus opintojen jälkeen

Opintojen ohjauksen kokonaisuutta ilmentää seuraava kuvio.

OPINTOJEN VAIHE Milloin?	ENNEN OPINTOJA	OPINTOJEN ALKAES- SA	OPISKELUN AIKANA	OPINTOJEN PÄÄTTÖVAIHEESSA	OPINTOJEN JÄLKEEN
OHJAUKSEN SISÄLTÖ/ TEEMA Mitä?	esim. koulutuslavalinnan ————— uravalinnan ohjaus —————> ◆ ————— opiskelun ja opiskelutaitojen ohjaus —————> ◆ ————— valintojen ja suuntautumisen ohjaus (hops) —————> ◆ ————— ammatilliseen kasvuun ja asiantuntijuuteen ohjaaminen —————>				
OHJAUS- MUOTO Miten?	tiedotus neuvonta esteettömyyden ohjaus	tiedotus ja neuvonta yksilöllinen ohjaus tavoitekeskustelut (hops) ryhmäohjaus esteettömyyden ohjaus ¹	tiedotus ja neuvonta yksilöllinen ohjaus kehityskeskustelut (hops) ryhmäohjaus	tiedotus ja neuvonta yksilöllinen ohjaus palaute- ja kehitys- keskustelut (hops) ryhmäohjaus	tiedotus neuvonta
OHJAUKSEN TYÖNJAKO Kuka? Mikä? Kenen kanssa?	ammattikorkeakoulun / yksikön sopima työnjako ammattikorkeakoulun opetus- ja tukipalveluhenkilöstö				
OHJAUKSEN määrä?	suuri	suuri	tarpeen mukainen yksilöllinen	suurehko	pieni

(Pajulammi et al, 2008)

4.2 Ohjauksen toteuttajat

Seinäjoen Ammattikorkeakoulun opintojen ohjauksessa on mukana monia eri tahoja ja toimijoita. Tässä raportissa emme käsittele ulkoisia toimijoita (kuten TE-toimisto, Kela) lainkaan vaan keskitymme pelkästään SeAMK:in sisäisiin toimijoihin. Näitä ovat SeAMK:issa mm. Yksikön johtaja, koulutusohjelmapäällikkö, opinto-ohjaaja, aikuiskoulutusvastaava, opettajatutor, koulutussuunnittelija, opintosihtööri, opiskelijatutor, opintotoimisto ja opintoasiain toimisto. Koulutuksen laaja-alaisuus, yksilölliset opiskeluohjelmat ja valinnaisuus ovat lisänneet henkilökohtaisen ohjauksen tarvetta. Ohjauksen päätoimijoita ovat opinto-ohjaajat, koulutusohjelmapäälliköt, opettajatutorit, muut opettajat, opintotoimiston henkilöstö ja opiskelijatutorit. (Pajulammi et al, 2008. s. 5).

SeAMK:issa toimii myös useita opintojen ohjaukseen ja neuvotaan keskittyviä työryhmiä. Näitä ovat mm. Opinto-ohjaajien työryhmä, joka toimii ohjauksen asiantuntijaryhmänä, vastaa sisäisestä kehittämisestä, toimii opiskelija-rekrytoinnin asiantuntijana, osallistuu opiskelijavalintaprosessiin, markkinoinnin suunnitteluun, tutorkoulutuksen suunnitteluun sekä toimii opinto-ohjaajien vertaistukiryhmänä. Opintosihteerien työryhmä, joka toimii asiakaspalvelu- ja neuvontatehtävien kehittämisfoorumina ja toimii opintosihteerien tukiryhmänä. SeAMK:issa on olemassa myös monimuoto-opetuksen työryhmä, jossa keskitytään mm. aikuiskoulutuksen, avoimen ammattikorkeakouluopetuksen, virtuaaliopetuksen, maksullisen aikuiskoulutuksen yms. kehittämiseen (Pajulammi et al 2008). Aiemmin SeAMK:issa oli myös aikuiskoulutustyöryhmä, mikä omasta mielestäni toimi aikuisten ohjaajien vertaistukiryhmänä, mutta se valitettavasti lakkautettiin, samalla kun luovuttiin ns. aikuiskoulutusvastaavien toimenkuvista. Pk-yrittäjyyden koulutusohjelmassa aikuiskoulutusvastaavan toimenkuva kuitenkin säilytettiin ja tällä hetkellä vertaistukiryhmä puuttuu.

SeAMK:in opintojen ohjauksen suunnitelman mukaan jokaiselle opiskelijalle on varattava vähintään 2 opintopisteen verran ohjausta per tutkinto. Näin on tehty myös Pk-yrittäjyyden koulutusohjelmassa. Yksikkökohtaisissa suunnitelmissa ei ole kuitenkaan yksilöity vastauksia niihin kysymyksiin, joita SeAMK:in yleinen suunnitelma vaatii. Näitä kysymyksiä ovat mm: Miten paljon aikaa varataan henkilökohtaiseen ohjaukseen, miten paljon aikaa varataan ryhmäohjaukseen, miten ohjauksen resurssit jaetaan jne.

4.3 Ohjauksen muodot

Opintojen ohjauksen suunnitelmallisesta toteuttamisesta vastaa SeAMK:issa kukin yksikkö koulutusalan tarpeiden ja vaatimusten mukaisesti. Ohjauksen toimintamuotoja ovat mm. henkilökohtaiset keskustelut, hops- ja kehityskeskustelut, ryhmäprosessien ohjaaminen, verkko-ohjaus sekä opintoihin sisältyvät muut erilaiset yksilö- ja ryhmäohjaukset. Myös vertaistukiohjaus on käytössä, ei kuitenkaan suuressa määrin.

4.4 HOPS

SeAMK:in yleisessä ohjauksen suunnitelmassa on henkilökohtaisen opintosuunnitelman eli HOPS:in laatimiseen ohjattu resursseja seuraavasti:

1. vuosi	2,5 h
2. vuosi	1,5 h
3. vuosi	1 h
4. vuosi	1 h
5. vuosi	suunnitelma opintojen loppuunsaattamiseksi 2 h

Tätä resursointia tai sen riittävyyttä ei kuitenkaan ole tarkistettu käytännössä ja se onkin hyvin puutteellinen. HOPS:in päivittää opiskelijan kanssa yleensä opinto-ohjaaja tai koulutusohjelmapäällikkö.

5 Aikuisopiskelijan ohjausprosessi Tradenomiksi työnohessa koulutuksessa Seamk Liiketoiminta Yrittäjyys Kauhava

Tarkoituksenmukaisesti prosessista on jätetty pois opintoja edeltävä ohjaus sekä opintojen jälkeinen ohjaus. Opintojensa alussa opiskelijat perehdytetään Kauhavalla ammattikorkeakouluopintoihin aikuiskoulutusvastaavan johdolla. Toisin kuin nuorisopuolella, aikuisopinnoissa ei ole opiskelijatutoreita mukana opintojen alkuvaiheessa. Ennen aikuisopiskelijoiden ensimmäisiä lähiopetuspäiviä aikuiskoulutusvastaava on ollut mukana kuitenkin jo markkinoinnissa, hakuprosessissa, valintakokeissa, lukujärjestyksen laatimisessa, opiskelijoiden taustojen kartoittamisessa sekä oppimaan oppiminen opintojakson suunnittelussa. Aikuiskoulutusvastaava esittelee yleiset koulun käytänteet, tietojärjestelmät sekä opintosuunnitelman (OPS) ryhmäohjauksessa. Oppimaan oppimisen opintojaksolla opiskelija tutustuu vielä lisäksi koulun tiedonhankintajärjestelmiin sekä saa mahdollisuuden tavata edellisen vuoden opiskelijoita ja kysellä heiltä opiskelusta. Tällä pyritään korvaamaan ns. tutor-opiskelijoiden puuttumista ja tuomaan opiskelijanäkökulmaa aikaisempien vuosien opiskelijoilta. Lisäksi luennoilla käydään läpi muita opiskeluun liittyviä asioita ja käytänteitä, kuten tenttikäyttäytymistä, harjoitustöiden kirjoittamista ohjeiden mukaan, lähdeviitteidenkäyttöä, plagiointiasioita, sivutaan opinnäytetyön tekemistä jne.

Näiden alustavien informatiivisten luentojen lisäksi aikuiskoulutusvastaava haastattelee jokaisen opiskelijan henkilökohtaisesti ensimmäisen opiskeluvuoden aikana ja jokainen opiskelija laatii oman HOPS:insa, joka palautetaan ja jonka pohjalta keskustelu käydään. Samalla tutustutaan opiskelijan taustoihin ja opiskelijaan ihmisenä, hänen tavoitteisiinsa, oppimistyyliinsä, odotuksiinsa sekä tutustutaan muuten vain. Lisäksi käydään läpi mahdolliset korvaavuudet ja tehdään opintosuunnitelmaa niihin perustuen. Toisen opiskeluvuoden aikana opiskelija käy yhteisillä oppimaan oppiminen luennoilla, joilla jaetaan

informaatiota mm. valinnaisista, suuntautumisvaihtoehdoista, ulkomaanvaihdosta, työharjoitteluraportista sekä ohjataan henkilökohtaisesti niitä, kenellä on siihen tarve. Toisen vuoden ohjaus on yleensä ryhmäohjausta. Kolmantena opiskeluvuotena opiskelijan kanssa käydään vielä hops-keskustelu, jossa käydään läpi opiskelijan status ja mahdolliset rästikurssit. Lisäksi prepataan opiskelijaa lähtemään opinnäytetyöprosessiin. Tämä hops-keskustelu voidaan tehdä myös sähköisillä välineillä esim. Adobe connect prolla. Tämä ohjausmuoto on vasta kokeilussa, mutta on jo osoittanut toimivuutensa ja saanut opiskelijoiden keskuudessa hyvää palautetta. Toisen opiskeluvuoden loppu ja kolmannen alku ovat kriittistä aikaa opiskelijalle, sillä uutuudenviehätys opiskelusta on kadonnut, työ, perhe ja muu elämä vie mukanaan. Tässä vaiheessa on tärkeää, että opiskelijalle löydetään yhdessä sopivat raamit toimia ja opiskella. Motivaatio täytyy löytää jostain. Viimeisenä opiskeluvuotena opiskelija on mukana opinnäytetyö-prosessissa eikä aikuiskoulutusvastaava puutu prosessiin juurikaan, vain silloin kun opiskelija tarvitsee siinä apua eikä tunne voivansa saada apua työnsä ohjaajalta.

Opintojen etenemisen tarkistuspisteet jakautuvat oppimaan oppiminen (2 op) opintojaksolla seuraavasti:

1. vuosi	Hops (laadinta + keskustelu), korvaavuudet, oppimaan oppiminen, tiedonhaku, suuntautuminen
2. vuosi	Oppimaan oppiminen (ryhmä), rästit, valinnaiset
3. vuosi	Hops (keskustelu), rästit, ont-prosessin aloitus
4. vuosi	Rästit, ont-prosessi, valmistuminen

Aikuisopiskelija tarvitsee usein apua lähinnä ideoinnissa sekä prosessin etenemisessä. Lisäksi itseluottamuksen kohentamiseen tarvitaan usein aikuiskoulutusvastaavan apua. Moni asia helpottuu kun siitä saa keskustella tutun ihmisen kanssa ja kun se pureskellaan pienempiin osiin. Opiskelijan viimeisenä puolena vuotena tarkistetaan, että kaikki suoritukset ovat winhassa ja

jos eivät ole, mitä on tehtävissä niiden suorittamiseksi. Lisäksi edetään oppinäytetyöprosessin mukaisesti ja autetaan opiskelijaa valmistumiseen liittyvissä asioissa. Aikuiskoulutusvastaava on opiskelijan tukena koko prosessin ajan, ja opiskelijat tietävät, että yhteyttä voi ottaa milloin vain ja hops:ia voidaan päivittää useinkin. SeAMK:in opintojen ohjauksen suunnitelmassa mainittu 6 h/opiskelija resurssointi opintojen ohjaukseen ei ole ollenkaan riittävä siihen työmäärän nähden mitä opiskelijat ohjausta vaativat ja tarvitsevat.

Aikuisopiskelijoiden informaatiokanavana käytetään sekä sähköpostia että moodlea. Moodleen on rakennettu heille oma opintotoimisto, jossa informoidaan yleisistä ja ajankohtaisista asioista, ilmoitaudutaan ruokailemaan, ilmoitaududaan tentteihin jne. Tämä virtuaalinen opintotoimisto toimii siis kuten fyysinenkin opintotoimisto, sieltä saa kaiken saman tiedon. Sen ylläpitäminen toisaalta vaatii aikuiskoulutusvastaavalta valtavasti resursseja. Lisäksi moodlessa on kaikki opiskelijoiden suorittamat kurssit ja opettajat ovat velvoitettuja informoimaan omia opintojaksojaan koskevista asioista siellä. Moodle ja sitä edeltänyt WebCT ovat olleet hyviä välineitä opiskelijoiden aktivoimisessa ja informoimisessa. Myös aikuisopiskelijat ovat ottaneet ne omikseen ja osaavat jo vaatia sinne tietoa.

SeAMK Liiketoiminta, Yrittäjyys, aikuiskoulutuksen ohjauksen toimijat ovat seuraavat:

Toimijat

Yksikön johtaja

Koulutusohjelmapäällikkö

Opetuksen suunnittelu

Siirto-opiskelijat

Hyväksiluvut ja AHOT

Tehtävät

Uusien opiskelijoiden informaatiotilaisuus

Kehittämistoimenpiteet

Opiskelijafoorunit

Uusien ja jatkavien opiskelijoiden informaatiotilaisuus

	Opintojaksopalauteen seuranta ja analysointi ja kehittämistoimenpiteet
Opinto-ohjaaja	Opintotukiasiat
Aikuiskoulutusvastaava	Uusien ja jatkavien opiskelijoiden informaatio-tilaisuus
	Perehdytys ja organisointi
	Opiskelutaidot (Oppimaan oppiminen)
	HOPS ja henkilökohtainen ohjaus
	Opiskelijoiden palvelu ja neuvonta
	Siirto- ja avoimen opiskelijoiden perehdytys
	Hyväksilukujen valmistelu
	Aikuisopiskelijoiden moodlen ylläpito
	Lukujärjestykset
	Laskentapäivän tilastointi
	opintojen edistymisen seuranta ja keskeyttämisen ehkäisy
	koulutuksesta eroaikeissa olevien haastattelu
	suoritusrekisterin ylläpito
	uusintatenttijärjestelyt: ilmoittautumisten seuranta, tenttikysymysten hankkiminen opettajilta
	oppituntien peruuttamisesta tai siirtämisestä ilmoittaminen
	aikuisten opintojen edistymisen seuranta ja keskeyttämisen ehkäisy
	opetuksen suunnittelu ja organisointi (opettajat, aikataulutus, ryhmäjaot, kokeilut) opetussuunnitelman pohjalta ja resurssien puitteissa
	opintojaksopalauteen seuranta, analysointi ja kehittämistoimenpiteet sen perusteella
	opiskelijoiden vastaanotot (mm. HOPS:ien tarkistamista, urasuunnittelua)
Opintos sihteeri	Ilmoittautumisten vastaanotto ja kirjaus
	Todistusten tarkastus

	Opetussuunnitelmien tallentaminen hopseiksi winhaan
	VVO-opintojen alkamisesta tiedottaminen
	virtuaali- ja T&K-opintopisteiden merkinnöistä huolehtiminen
	opinto-oikeuden jatkoanomusten käsittely ja neuvonta
ONT-vastaava	Opinnäytetyöinfojen järjestäminen
	Opinnäytetyöseminaarien järjestäminen
	Ohjaajan löytäminen opiskelijalle
	ONT-moodlen ylläpito
Työharjoitteluvastaava	Työharjoitteluraportin kirjoitusohjeet
	Työharjoitteluraportteja koskeva neuvonta
	Työharjoitteluraporttien arviointi

Kuten edellisestä listasta ilmenee, on aikuiskoulutusvastaavalla suuri rooli aikuisopiskelijoiden ohjaamisessa Kauhavalla. Sillä, että aikuiskoulutusvastaava on vastuussa suurimmasta osasta aikuisopiskelijoita koskevasta ohjauksesta on sekä huonot että hyvät puolensa. Yhden ihmisen varaan laskettuna näin suuri resursointi voi olla kohtalokasta, jos henkilö sairastuu tai vaihtaa työpaikkaa. Toisaalta taas opiskelijaan tutustuminen ja hänen henkilökohtaisen taustansa ja elämäntilanteensa huomioonottaminen onnistuu näin kaikkein parhaiten. Opiskelijan ja ohjaajan välille syntyy henkilökohtainen suhde, joka helppoudessaan auttaa opiskelijaa avoimuudessa, kysymysten kanssa lähestymisessä sekä avun hakemisessa.

6 TULEVAISUUDEN KUVIA

Tulevaisuudessa aikuiskoulutuksen opinto-ohjaus tarvitsee parempaa ohjausasiantuntemusta, sillä kelpoisuuden omaavia opinto-ohjaajia on alle 10 prosenttia. Itsellänikään ei ole opinto-ohjaajan pätevyyttä. Ohjausvastuu jakaantuu laajalle aikuisopiskelijoiden kanssa työtä tekevien ryhmälle, eikä edes yksikönsisäisesti välttämättä toimita samojen normien mukaisesti. Haaste aikuisopiskelijoiden ohjausjärjestelmässä liittyykin mm. siihen, miten ohjausvastuu ja siihen liittyvä työnjako on määritelty, resursoitu ja kuinka se käytännössä saadaan toteutumaan opiskelijan opintojen aikana. Yhteiset pelisäännöt ja käytänteet aikuisopiskelijoiden ohjauksessa puuttuvat. Aikuiskoulutus ja aikuisten ohjaus vaatisivat kehittämistä kokonaisuutena, ohjausprosessit ovat epäselviä ja ohjauksen laatuun ja laatujärjestelmään liittyvät kysymykset puhuttavat. Myös ohjauksen rakentuminen yhden tai yksittäisten henkilöiden varaan vaatisi kehittämistä.

Aikuisopiskelijoiden ohjauksen määritellyt tavoitteet liittyvät useimmiten hallinnollisiin järjestelyihin: opintojen suorittaminen normiajassa, keskeyttämisten vähentäminen jne. Tehokkuuden näkökulmasta korostetaan usein opintojen ohjauksen merkitystä. Kuitenkin ohjaukselle on ammattikorkeakoulun lainsäädännössä asetettu myös opiskelijälähtöisiä tavoitteita, jotka liittyvät opiskelijan ammatillisen kasvun tukemiseen. Tämän lisäksi ohjauksen yleisenä tehtävänä on tukea opiskelijan toimijuutta hänen yksilöllisissä elämäntilanteissaan. Toisaalta kehittämistehtävien ohjaus yhdessä opiskelijan työyhteisön ohjaajan/ohjaajien kanssa etsii vielä luontevia yhteistyökäytäntöjä. Kehittämistarpeita löytyy myös ohjausosaamisen ja ohjausmenetelmien sekä aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen järjestelmän kehittämisessä. Muita kehittämiskohteita ovat tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen ohjauksessa, aikuisten opetussuunnitelmien monimuotoistaminen sekä ohjauksen resursseihin vaikuttaminen. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) laatimisen ja päivittämisen ympärille kietoutuu merkittävä aikuisopiskelijoiden ohjauksen työskentelytapa ja -prosessi. HOPSin laadinnan kehittämiseksi opiskelun tulisi olla joustavaa, mahdollistaa opintojen räätälöintiä ja vaihtoehtoiset opiskelumuodot.

Ohjauksen kehittämiskohteita voisivat olla mm. 1) pienryhmäohjaus ja 2) vertaistutorointi, joilla halutaan madaltaa kynnystä hakeutua ohjaukseen ja hakea tukea opiskelua edistäviin tai hankaloittaviin kysymyksiin. Näin parannetaan myös ohjauksen riittävyttä ja oikea-aikaisuutta. Yksilöohjauksen rinnalle käynnistetään pienryhmissä toteutuva ohjaus. Pienryhmät kokoontuvat aikuiskoulutusvastaavan johdolla säännöllisesti koko opiskelun ajan. Pienryhmäohjaus tarjoaa sopivan oppimisympäristön osaamisen lisäämiseen ja näkökulmien tarkistamiseen sekä tarjoaa rohkaisua ja rakentavaa tukea. Vertaistuki on opiskelijan näkökulmasta erittäin tärkeä tuen muoto ja aikuisopiskelijoiden vertaistutorijärjestelmää tulisikin kehittää heidän ehdoillaan. Ensimmäisen aikuisryhmän opiskelijoita kannustetaan ryhtymään vertaistutoriksi seuraavalle alkavalle aikuisryhmälle.

Suuria ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä ovat mm. aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus ja koulutuksen järjestäjäverkon ja aikuiskoulutuksen rakenteellinen kehittäminen. Myös ammattikorkeakouluissa aikuiskoulutuksen merkitys kasvaa. Opetusministeriön vuosille 2007-2012 laatiman koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman keskeisenä tavoittena ovat muun muassa väestön koulutustason kohottaminen, osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen, koulutuksen ja työelämän yhteyksien edistäminen sekä eri tavoin hankitun osaamisen tunnustamisjärjestelyjen kehittäminen. Nämä kaikki tavoitteet heijastuvat myös opintojen ohjaukseen. (Lätti&Putkuri, 2008, s. 5).

SeAMK:in Pk-yrittäjyyden aikuiskoulutuksen keskeisimmät kehittämiskohteet ovat juuri samat kuin kehittämiskohteet aikuiskoulutuksessa yleensäkin. Resursointia on syytä miettiä uusiksi, sijaistusjärjestelyjä olisi hyvä tehdä ja hyviä kokemuksia ja käytänteitä aikaisemilta vuosilta käyttää hyväksi. Lisäksi tulisi ottaa tehokkaampaan käyttöön mm. nyt jo aloitetut verkko-ohjaustyökalut kuten Adobe Connect pro. Pienryhmä- ja verstaistutorointi ovat seuraavia kehittämiskohteita, joita on ryhdyttävä kehittämään uuden tammikuussa 2011 aloittavan ryhmän kanssa. Kokeiluja molemmista jo on, mutta kehitystyötä riittää. Lisäksi yksikön johtaja on luvannut perustaa yksikköön oman aikuiskoulutusta kehittävän

työryhmän, joka ryhtyy syvällisemmin laatimaan omaan aikuiskoulutuksen kehittämissuunnitelmaa koko Liiketoimintayksikölle. Mukana suunnittelemassa ovat eri toimipisteiden ja koulutusohjelmien aikuiskoulutusvastaavat, koulutussuunnittelijat sekä yksikön johtaja ja koulutusohjelmapäälliköt. Tällä toiminnalla saadaan toivottavasti aikaan se ryhtiliike, jota aikuiskoulutus on odottanut jo pitkään. Myös meidän yksikössämme.

Self assessment:

In the process of making this development plan I realized that I had been doing the right things with the students, but that I needed to make everything according to the process and now when it is written out, it is easier. I will continue my work as the student councillor but I will make sure we get other people to participate more. With other people I mean teachers and other staff. We need to share more information about the students than we already do. Especially now when our teachers will be in Seinäjoki for the most part and I will continue working in Kauhava. More documents need to be made and share.

I'm very glad that our principal is taken the adult education seriously and will start a new developing team to start investing in our adult education. I think we can do lots of good in that. In the future I would like to see our teachers to engage more into the virtual counselling and counselling altogether. I myself will take upon starting the peer counselling process with the students and develop more of the small group counselling.

LÄHDELUETTELO:

Anttonen, Sanna; Aikuisopiskelijan ohjaustarpeet avoimessa yliopistossa, Tutkintotavoitteisten aikuioiskelijoiden käsityksiä aikuisopiskelijan ohjaustarpeista ja opintojen ohjauksesta avoimessa yliopistossa, pro gradu – tutkielma, Jyväskylän Yliopisto, Kasvatustieteen laitos, 2007.

Haapasilta, Minna – Siikaniemi, Lena (toim.). Näkökulmia aikuisopiskelijoiden ohjaukseen ammattikorkeakoulussa, Lahti 2008.

Herranen, Jatta - Penttinen Leena. Aikuisopiskelijälähtöistä ohjausta etsimässä. (Lätti&Putkuri, 2008).

Ilola, Hanna. Aikuisopiskelijoiden opetussuunnitelmat ja ohjaus – teemaryhmä. Sisäiset raportit. Tampereen ammattikorkeakoulu; Ammatillinen opettaja-korkeakoulu.

Isokorpi Tia. Aikuisopiskelijan ohjaajana -teemaryhmä. Sisäiset raportit. Hämeen ammattikorkeakoulu; Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Knowles, M. S. et al (1984) *Andragogy in Action. Applying modern principles of adult education*, San Francisco: Jossey Bass. A collection of chapters examining different aspects of Knowles' formulation.

Kurkko, Heli. Kehittämishankeraportti, Marraskuu 2006. Opintojen ohjaus on prosessi, joka kestää koko opiskelun ajan”. Opinto-ohjauksen prosessi Humakissa.

Lätti, Mervi – Putkuri, Päivi (toim.) 2009. Löytöretki aikuisohjauksen maailmaan - kokemuksia ja käytänteitä ammattikorkeakouluista. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja B:18.

Lätti, Mervi - Putkuri Päivi (toim.). Ohjaus on kuin tekisi palapeliä – Näkökulmia aikuisopiskelijan ohjaukseen ammattikorkeakoulussa. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C: 32 .

Pajulammi, Anneli – Vuolio, Vesa – Kitinoja, Helli 7.11.2008: Seinäjoen ammattikorkeakoulun opintojen ohjauksen suunnitelma.

SeAMK, Liiketoiminta, Yrittäjyys 28.3.2008. Ohjeistus: Opiskelijoiden ohjaus ja opiskelijapalvelut -prosesseista ja eri henkilöiden rooleista (tutkintoon johtava koulutus).

Työministeriö, 2006, Aikuisopiskelun tietopalvelujen, neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen. Opetusministeriön ja työministeriön asettaman valmisteluryhmän ehdotukset toimenpideohjelmaksi. Työhallinnon julkaisu, 2006.

Virta, Jarmo. Kehittämishankeraportti, toukokuu 2008. Ohjaussuunnitelma aikuisten tutkintoon johtavassa koulutuksessa ammattikorkeakoulun tekniikan ja liikenteen alalla. Jamk.

Välimäki, Martti. Aikuisopiskelijan työkalupakki, näkökulmia aikuisen oppimiseen. Kehittämisyhteistyön raportti, marraskuu 2008. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, opettajakorkeakoulu.